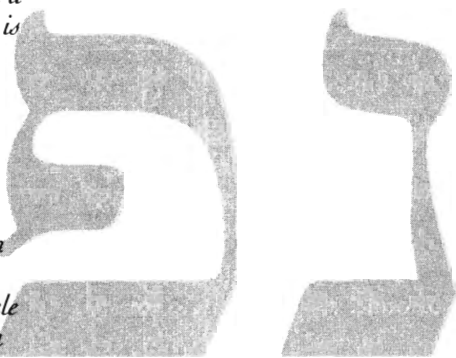

A lélek (נפש) muzsikusa

Joschk'ó Seffer

Joschk'ó Seffer (Seffer József) párizsi szabadlegény: szaxofonos, zeneszerző, festő, szobrász: „reneszánsz ember”. Miskolcon látta meg a napvilágot (1939-ben), s '56 szele sodorta ki a fény városába. Miután elvégezte a Conservatoire-t, két évre beiratkozott a L'École des Beaux des Arts-ra is. Megnősült, a lakás bérét ki kellett fizetnie: így Eddy Mitchel, Johnny Holiday és Gilbert Bécaud kísérelő zenekaraiban szólaltatott meg minden elképzelhető fúvós hangszert. Igazi szerelme s vele szinte egy test-egy lélek a szaxofonja (igaz: mind a hét hangfekvésben). Ezzel szerzett magának nevet 1968-ban, a nevezetes évet és eszmét leképező jazzrock bandában: a Magmában, az első legendás francia rockzenekarban (alapítója Christian Wander), amelynek híre túljutott a gall határokon. Következő zenekarát, a ZAO-t François Cabennel alapította, még mindig a fúziós zene energiáiból és stílusjegyeiből építkezve. Ebben a formációban tűnt fel a magyar népzenei motívumkincs és a zsidó misztika mint a zenét szervező struktúra. A református édesanyjától és zsidó apától (és sorából) származó Joschk'ó a nacionalizmus gyűlöletét hozta magával Magyarországról, meg Kodály módszerét és szeretetét a Miskolci Zeneiskolából. A zene univerzális nyelvének is meg kellett valamiben kapaszkodnia. Gyökerekre és Istenre lett hát Joschk'ónak szüksége. Így került figyelmé középpontjába a kabbala, amelyet egy lengyel–izraeli–francia zsidótól, Mosé Naïmtól, a filozófustól és lemezproducertől tanult el: jó néhány kompozíciója ihletőjétől és kiadójától. „Vallás nélküli misztikus” – ez az ő mai státusa. Majd egy évtizeden át beleőrült a számok, betűk összefüggéseinek rejtelmeibe. De csak addig volt szüksége rájuk, míg bele nem simult-lényegült a zenei nyelvbe a világnak ez a felfogásmódja. Akárcsak Bartók (Béla bácsi) műve, akibe olyan szoros családi kapcsolatok fűzték, mint egy másik ágon John Coltrainhez.

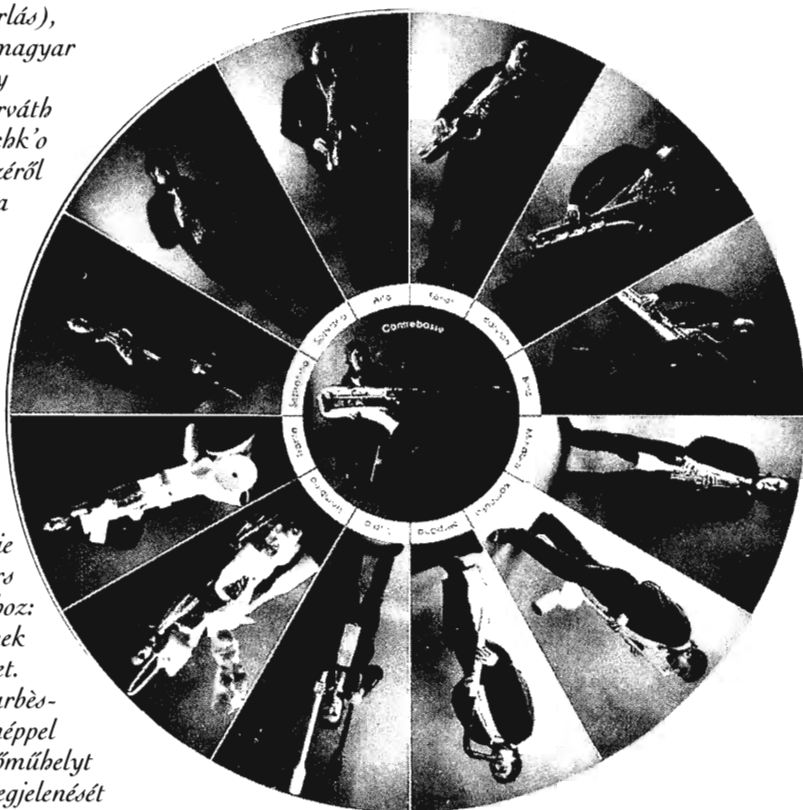
1976-ban jött el az idő, hogy megalakítsa, immár egy kiforrott zenei nyelv- és világkép interpretálására saját

zenekarát: a *Neffesh Musicot*. A dob, basszusgitár ritmussekczióra egy komplett vonósnégyes (*Quatuor Margand*) rakja fel a harmóniakat, *Joschko* maga szólójátékával irányít: fúvosokon, néha billentyűsökön vagy szöveg nélküli énekkel. (Ezzel a formációval ismerkedtem meg egy *Fête de L' Humán 1977-ben*, a *L' Humanité* című kommunista napilap fesztiválján, amely évente visszatérő, kulturális eseményekben gazdag, roppant népiünnepély-bagyománnyá nőtte ki magát – teljesen függetlenül a hozzá tartozó párt visszaszorulásától. *Joschko* egyébként a mai napig elosztja tagja és szavazója a pártnak és ünnepeinek: nem az az ember, aki [rög]eszmét és pártot cserél.)

Magyar népzene és zsidó misztika itt, Párizsban jól megfér egymással. S míg a Múlt és Jövő nem tud hangzó anyagot mellékelni olvasói számára (terveink szerint ez is hamarosan bekövetkezik), addig csak néhány kompozíció címével tudjuk érzékeltetni a jazzrock, a free és a kortárs zene stílusjegyeiből építkező különös zenei világot: *Adama* (föld), *Ima* (amely egyaránt jelent anyát [héberül] és imát [prière-]), *Palocz* enekék (a francia lemez- és CD-borítók muzsikánkat igen, ékezeiteinket még nem tudják hiba nélkül közvetíteni) *Gyehena tuze*, *Daath* (hit), *Magyar lo*, *Mizwa*, *Ghulgoul* (lélekvándorlás), *Béla bácsi emlékére*, *Griserie magyar* (magyar mámor)... stb. A formációban hamarosan egy magyarországi magyar (cigány): *Kathy Horváth Lajos* helyettesítette a vonósnégyest, akit *Joschko Szabados György* első (Esküvő című) lemezéről ismert meg. Egyszer szól nálam Budapesten a telefon: „Nekem a Szabados hegedűse kell!” A világsiker (amelyet csak New Yorkban mérnek) talán csak azért maradt el, mert *Lajos* nem volt hajlandó repülőgépen átszelni az óceánt.

Joschko életében a következő állomást a szaxofonseptett jelentette, ahol hangszere összes lehetőségét (szopraninó, szoprán, alt, tenor, bariton, basszus, kontrabasszus) kikísérletezte: koncerteken társakkal, lemezfelvételeken egymagában. Majd *Chromophonie* néven adott ki változó zenésztársakkal kortárs zenei lemezeket. Vissza a jazz eredeti formáiba: *Monk for ever* néven *Thelonius Monk* műveinek sajátos ízű tolmácsolására alakított kvartettet. Amikor '96 decemberében meglátogatom a *Barbès-Rochecouart* környéki, tengerszéli egzotikus néppel körülvett házában – amelyben stúdiót és festőműhelyt is berendezett magának –, éppen új lemeze megjelenését

várja, amelynek címe a változatosság kedvéért *Ornette for ever* –, s amelyen a nagy Ornette Coleman is mindvégig játszik. Az album Coleman húsz–harminc éves szerzeményeit tartalmazza Joschk'o feldolgozásában. Az angol és francia zenészek mellett, Kathy Horváth Lajost helyettesítve Joschk'o lánya, Debora játszik a sefferi hangzásvilágban elengedhetetlen begedűn.

Joschk'o mindig festett valamit, készített üvegablakot, bútort, lemezborítót, plakátot, és csinált magának hangzó szobrokat (a Malabart, a Kamoukát, a Serpanát, a Trombinát és a Trablát). A festészet ma egyre jelentősebb szerepet kap életében. Akár a kabbala meghatározta zenéjében, a létezését végigbarcoló dualitás a legfőbb szervező modell itt is: a figurális és a geometriai alakzatok egymásnak feszülő dinamikája és a sokféle kifejezőmód szabadsága a legfőbb jellemző. A festészet magánya a befelé látás, figyelés dimenzióit tágtja ki.

Ez ma: lényegesebb.

